

Bruxelles, 14 iunie 2024
(OR. en)

10105/24

JAI 831
COPEN 257
ENFOPOL 294
EUROJUST 38
CORDROGUE 81
CATS 57

REZULTATUL LUCRĂRILOR

Sursă:	Secretariatul General al Consiliului
Destinatar:	Delegațiile
Nr. doc. ant.:	9999/24
Subiect:	Concluziile Consiliului privind „Detenția la scară mică: punerea accentului pe reabilitarea socială și pe reintegrarea în societate”

În cadrul reuniunii sale din 13-14 iunie 2024, Consiliul (Justiție și Afaceri Interne) a aprobat un set de concluzii ale Consiliului privind „Detenția la scară mică: punerea accentului pe reabilitarea socială și pe reintegrarea în societate”. Textul, astfel cum a fost aprobat de Consiliu, figurează în anexă.

Concluziile Consiliului**„Detenția la scară mică: punerea accentului pe reabilitarea socială și pe reintegrarea în societate”****Introducere**

- a) Programul de la Haga din 2004 și Programul de la Stockholm din 2009 au recunoscut că detenția și alternativele la detenție reprezintă un domeniu important al politicii UE în domeniul justiției.
- b) Principala prioritate a Agendei strategice 2019-2024, adoptată de Consiliul European la 20 iunie 2019, este protejarea cetățenilor și a libertăților. În acest scop, Uniunea Europeană ar trebui să apere drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor săi, astfel cum sunt recunoscute în tratate, și să își protejeze cetățenii împotriva amenințărilor existente și emergente. În acest context, trebuie extinsă și intensificată combaterea terorismului și a criminalității transfrontaliere.
- c) Raportul anual al Europolului privind situația și tendințele terorismului în UE (TE-SAT) arată că persoanele deținute pot deveni o țintă pentru rețelele de recrutare active în sfera terorismului și a criminalității organizate¹. Este esențial să combatem în mod activ acest fenomen.
- d) Agenda strategică 2019-2024 militează, de asemenea, pentru schimbare în direcția unui viitor mai verde, mai echitabil și mai favorabil incluziunii. Abordarea problemei diferitelor forme de detenție cu gândul la obiectivul sustenabilității și reintegrării sociale reflectă aceste priorități transversale.

¹ Rapoartele Europolului din 2022 și 2023 privind situația și tendințele terorismului în UE.

- e) Consiliul Europei se poate mândri cu o tradiție îndelungată în abordarea chestiunilor legate de detenție și a dobândit cunoștințe foarte aprofundate în acest domeniu. Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și a Pedepselor sau Tratamentelor Inumane sau Degradante (CPT) evaluează modul în care sunt tratate persoanele deținute și publică rapoarte și recomandări periodice pentru a consolida respectarea drepturilor fundamentale ale acestora.
- f) În Concluziile sale privind îmbunătățirea răspunsului justiției penale la radicalizarea care duce la terorism și la extremism violent², adoptate la 20 noiembrie 2015, Consiliul a invitat Comisia să aloce de urgență resursele financiare necesare pentru a da curs respectivelor concluzii ale Consiliului, în special pentru a sprijini dezvoltarea programelor de reabilitare, precum și a instrumentelor de evaluare a riscurilor, pentru a stabili cel mai adecvat răspuns al justiției penale, ținând seama de circumstanțele individuale și de considerentele legate de securitate și de siguranța publică.
- g) În hotărârea Aranyosi/Căldăraru³ din 5 aprilie 2016 și în hotărârile ulterioare, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a recunoscut importanța condițiilor de detenție în contextul principiului recunoașterii reciproce și al aplicării Deciziei-cadru 2002/584/JAI în ceea ce privește mandatul european de arestare⁴.
- h) Uniunea Europeană a subliniat în repetate rânduri importanța proceselor de reintegrare și reabilitare, în conformitate cu drepturile fundamentale⁵.

² Concluziile Consiliului privind îmbunătățirea răspunsului justiției penale la radicalizarea care duce la terorism și la extremism violent, documentul 14350/15.

³ Hotărârea din 5 aprilie 2016 în cauzele conexe C-404/15 și C-659/15, Aranyosi și Căldăraru, EU:C:2016:198.

⁴ Decizia-cadru a Consiliului din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre, JO L 190, 18.7.2002, p. 1.

⁵ A se vedea, de exemplu, Decizia-cadru 2008/909/JAI a Consiliului privind pedepsele privative de libertate, considerentul 9 și articolul 4 alineatul (2) privind reabilitarea socială drept obiectiv al respectivei decizii-cadru.

- i) În rezoluția sa din 5 octombrie 2017 referitoare la sistemele penitenciare și condițiile din închisori⁶, Parlamentul European a invitat statele membre să acorde prioritate unităților mici cu cazare pentru un număr restrâns de deținuți, pentru a preveni recidiva și a încuraja reintegrarea în societate.
- j) În Concluziile Consiliului privind promovarea recunoașterii reciproce prin sporirea încrederii reciproce⁷, adoptate la 7 decembrie 2018, statele membre au fost încurajate să utilizeze măsuri alternative detenției, în vederea reducerii populației din centrele lor de detenție, promovând astfel obiectivul reabilitării sociale și oferind în același timp un răspuns faptului că încrederea reciprocă este adesea împiedicată de condițiile precare de detenție și de problema suprapopulării penitenciarelor.
- k) În Concluziile Consiliului privind măsuri alternative detenției⁸, adoptate la 3 decembrie 2019, statele membre au fost încurajate să urmărească soluționarea problemei suprapopulării închisorilor, precum și promovarea reintegrării infractorilor în societate, luând în considerare impactul asupra reducerii recidivei și riscul de radicalizare a deținuților aflați în închisoare. Aceleași concluzii ale Consiliului remarcă că sancțiunile și măsurile penale utilizate și modul în care acestea sunt aplicate contribuie la prevenirea recidivelor și, prin urmare, au consecințe asupra securității în societate.
- l) Concluziile respective subliniau, de asemenea, că schimbul de bune practici reprezintă un mijloc util prin care statele membre pot învăța unele de la altele și își pot îmbunătăți propria legislație și propriile proceduri și practici. O cooperare mai strânsă cu Consiliul European și cu alte organizații relevante ar fi, de asemenea, benefică pentru UE.

⁶ Rezoluția Parlamentului European din 5 octombrie 2017 referitoare la sistemele penitenciare și condițiile din închisori, JO C 346, 27.9.2018, p. 94.

⁷ Concluziile Consiliului privind recunoașterea reciprocă în materie penală – „Promovarea recunoașterii reciproce prin sporirea încrederii reciproce”, JO C 449, 13.12.2018, p. 6.

⁸ Concluziile Consiliului privind măsuri alternative detenției: utilizarea sancțiunilor și măsurilor neprivative de libertate în domeniul justiției penale, JO C 422, 16.12.2019, p. 9.

- m) Cu ocazia reuniunii Consiliului Justiție și Afaceri Interne din 7-8 octombrie 2021, discuțiile au reflectat angajamentul comun al miniștrilor de a continua îmbunătățirea condițiilor de detenție, pe baza principiului recunoașterii reciproce a hotărârilor judecătorești și a deciziilor judiciare.
- n) Statele membre, Comisia, Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (FRA), Eurojust, Rețeaua judiciară europeană în materie penală și practicienii care lucrează zilnic cu instrumente de recunoaștere reciprocă în domeniul privării de libertate ar trebui, dacă este cazul, să depună eforturi pentru a găsi și a pune în aplicare soluții pentru provocările actuale, inclusiv pentru îmbunătățirea strategiilor de reabilitare și reintegrare.
- o) Organizația Europeană a Serviciilor Penitenciare și Corecționale (EuroPris) sprijină factorii de decizie oferind consultanță pe probleme legate de sistemul penitenciar. De asemenea, organizația stabilește relații și face schimb de informații cu alte organizații care își desfășoară activitatea în domeniul justiției penale, în vederea dezvoltării de bune practici în domeniu. Normele EuroPris au subliniat faptul că o metodă de lucru bazată pe stabilirea de relații între personal și deținuți prin comunicare și interacțiune contribuie la asigurarea siguranței, securității și bunei discipline, precum și la reabilitarea și pregătirea deținuților pentru eliberare.
- p) Baza de date a FRA în materie de detenție penală, lansată în decembrie 2019, oferă o imagine de ansamblu a condițiilor de detenție din toate statele membre și este un instrument util și accesibil în mod public pentru autoritățile judiciare care se confruntă cu întrebări legate de condițiile de detenție. Raportul FRA intitulat „Condițiile de detenție în materie penală în Uniunea Europeană: norme și realitate” prezintă o serie de standarde minime în materie de detenție penală în statele membre.
- q) La 8 decembrie 2022, Comisia a adoptat o recomandare privind drepturile procedurale ale persoanelor suspectate și acuzate care fac obiectul arestării preventive și privind condițiile materiale de detenție⁹.

⁹ Recomandarea (UE) 2023/681 a Comisiei din 8 decembrie 2022 privind drepturile procedurale ale persoanelor suspectate și acuzate care fac obiectul arestării preventive și privind condițiile materiale de detenție, *JO L 86*, 24.3.2023, p. 44.

- r) Pe lângă standarde minime pentru condițiile de detenție, care să fie conforme cu drepturile fundamentale, Comisia recomandă statelor membre să investească în reabilitarea socială a deținuților, ținând seama de nevoile individuale ale acestora. Pentru a ajuta deținuții să se pregătească pentru eliberare și a le facilita reintegrarea în societate, statele membre ar trebui, de asemenea, să se asigure că toți aceștia au acces la programe educaționale sigure, favorabile incluziunii și accesibile care să răspundă nevoilor lor individuale, ținând seama, în același timp, de aspirațiile lor.
- s) Programul pe 18 luni al Consiliului aferent perioadei 1 iulie 2023-31 decembrie 2024 acordă prioritate cooperării judiciare și îmbunătățirii eficienței și rezilienței generale a sistemelor de justiție, precum și combaterii riscului de excluziune socială a celor mai vulnerabili sau a celor expuși unui astfel de risc, în contextul punerii în aplicare a Planului de acțiune privind Pilonul european al drepturilor sociale.
- t) Cu ocazia reuniunii informale a Consiliului Justiție și Afaceri Interne din 26 ianuarie 2024, statele membre și-au exprimat disponibilitatea de a reflecta în continuare asupra centrelor de detenție la scară mică.
- u) Simpozionul European privind Casele de Detenție din 20-21 martie 2024, organizat de rețeaua RESCALED¹⁰ sub auspiciile președinției belgiene, s-a axat pe casele de detenție și pe detenția la scară mică. În timpul simpozionului, s-a demonstrat că detenția la scară mică contribuie la un sentiment mai puternic de apartenență la comunitate și la o mai bună integrare socială, ceea ce poate duce la o rată de recidivă mai scăzută. Prin urmare, astfel de forme de detenție contribuie la realizarea obiectivului de a crea comunități mai sigure și de a reduce criminalitatea.

¹⁰ RESCALED este o rețea europeană cu membri în Austria, Belgia, Croația, Cehia, Finlanda, Franța, Germania, Irlanda, Kosovo, Malta, Țările de Jos, Norvegia, Portugalia, România și Spania. RESCALED are birouri naționale în șase țări: Belgia, Cehia, Germania, Țările de Jos, Norvegia și Portugalia. Diferitele birouri naționale, diferiții membri și organizațiile partenere sprijină fiecare în mod propriu organizarea și funcționarea caselor de detenție.

- v) Persoanele încarcerate sau încarcerate în trecut sunt cetățeni deosebit de vulnerabili la excluziunea socială, iar obiectivele pentru 2030 stabilite în domeniul ocupării forței de muncă, al competențelor și al reducerii sărăciei prin Planul de acțiune privind Pilonul european al drepturilor sociale îi vizează și pe aceștia.
- w) Detenția rămâne un instrument indispensabil în sistemele noastre de justiție penală. Diferitele forme de detenție sau tipuri de centre pot răspunde cerințelor și nevoilor variate ale diferitelor grupuri de persoane deținute, în funcție de o serie de criterii, cum ar fi vârsta, sexul, circumstanțele socioeconomice, natura infracțiunii săvârșite, rezultatul unei evaluări a riscurilor, relațiile cu victima și faptul că persoana se află în arest preventiv sau execută o pedeapsă privativă de libertate. Mediul de detenție cel mai adecvat poate, de asemenea, să se schimbe în cursul perioadei de privare de libertate.
- x) Cercetările aprofundate și bunele practici deja existente în diferite state membre au arătat că centrele de detenție la scară mică reprezintă un mijloc de a elabora abordări individuale pentru reabilitarea socială, de a construi relații individuale și de a modela interacțiunile sociale, precum și un mod de a acorda prioritate consolidării responsabilității și implicării reciproce prin integrarea în comunitatea locală. Centrele de detenție la scară mică trebuie înțelese ca structuri cu o capacitate de primire mai mică în comparație cu penitenciarele de mari dimensiuni. Această capacitate mai mică poate fi benefică pentru mediul de viață, securitatea dinamică, incluziunea socială și, prin urmare, pentru asigurarea unei atmosfere mai propice reintegrării. Casele de detenție – care reprezintă o formă de detenție la scară mică – trebuie înțelese ca centre de mici dimensiuni, diferențiate și integrate în comunitate, cu programe adecvate axate pe reabilitarea și reintegrarea socială, care țin seama de nevoile individuale și pun accentul pe consolidarea autonomiei și pe asumarea responsabilității.

- y) Centrele de detenție la scară mică existente în statele membre și progresele deja înregistrate în acest domeniu ar trebui încurajate.
- z) Centrele de detenție la scară mică promovează construirea unei societăți favorabile incluziunii prin abordări inovatoare care încearcă să soluționeze provocările sociale, aceasta fiind una dintre prioritățile Programului-cadru pentru cercetare și inovare al Comisiei Europene.
- aa) Centrele de detenție la scară mică pot contribui la prevenirea recidivei, pot asigura reabilitarea și reintegrarea socială a deținuților și pot ajuta la construirea unor comunități mai favorabile incluziunii.

Concluziile Consiliului

Considerații generale:

1. Statele membre și Uniunea Europeană joacă un rol esențial în protejarea drepturilor fundamentale, inclusiv a drepturilor deținuților.
2. Se reafirmă obiectivul de a promova reabilitarea și reintegrarea socială în cazul deținuților care execută pedepse privative de libertate.
3. Reabilitarea socială joacă un rol important în reintegrarea cu succes a deținuților în societate și reduce riscul de recidivă.
4. Investițiile în dezvoltarea de programe de reabilitare, ținându-se seama de circumstanțele individuale ale deținuților, ar putea fi considerate un potențial răspuns al justiției penale la problema radicalizării.
5. Detenția la scară mică poate îmbunătăți atât condițiile de muncă ale personalului din centrele de detenție, cât și calitatea vieții deținuților și poate facilita crearea unui climat constructiv pentru reintegrare.

6. Centrele de detenție la scară mică mai pot contribui și la respectarea drepturilor fundamentale și pot spori sentimentul de securitate în centrele de detenție.
7. Interacțiunea respectuoasă și constructivă cu deținuții și între aceștia contribuie la consolidarea responsabilității și a autonomiei și la integrarea în comunitatea locală.
8. Centrele de detenție la scară mică, ce oferă consiliere pe tema reînțoarcerii în societate ca posibilă modalitate de a facilita reabilitarea și reintegrarea socială, pot contribui la reducerea la minimum a efectelor negative ale detenției și a riscului de recidivă.
9. Implicarea întregii comunități și cooperarea instituțiilor dincolo de sistemul de justiție penală sunt de o importanță vitală pentru obținerea reintegrării și pentru preîntâmpinarea recidivei.
10. Atunci când se analizează utilitatea și beneficiile detenției la scară mică, este important să se țină seama de particularitățile și caracteristicile specifice ale statelor membre, inclusiv de diferitele lor sisteme juridice și opțiuni în materie de politici.

Consiliul invită statele membre:

11. Să analizeze în continuare oportunitatea și beneficiile potențiale ale formelor de detenție la scară mică, diferențiată și integrată în comunitate, inclusiv ale caselor de detenție, în comparație cu marile instituții penitenciare.
12. Să sensibilizeze cu privire la beneficiile potențiale ale detenției la scară mică, inclusiv ale caselor de detenție.
13. După caz, să ia în considerare posibilitatea introducerii detenției la scară mică și a altor forme alternative de detenție care facilitează reabilitarea socială a deținuților, cu scopul de a pregăti mai bine infractorii pentru reintegrarea în societate și de a contribui la prevenirea recidivei.
14. Să ia în considerare, unde este cazul, utilizarea centrelor de detenție la scară mică în scopuri de arest preventiv, inclusiv a caselor de detenție, cu scopul de a limita impactul negativ al detenției, și să asigure o mai bună consiliere pentru persoanele încarcerate cu privire la reînțoarcerea lor în societate.

15. În cazul în care se utilizează centre de detenție la scară mică, să stabilească criteriile de selecție pentru deținuți, cum ar fi natura infracțiunii săvârșite, rezultatul unei evaluări a riscurilor și interesele victimelor. În conformitate cu legislația și practicile naționale, detenția la scară mică sau alte forme alternative de detenție ar putea fi avute în vedere pentru persoanele vulnerabile, cum ar fi persoanele cu handicap, femeile în timpul sarcinii și după naștere, copiii ajunși la vârsta răspunderii penale și tinerii adulți.
16. Să ia în considerare implementarea digitalizării în centrele de detenție la scară mică și, după caz și în urma unei evaluări a riscurilor și a luării în considerare a intereselor victimelor, să aibă în vedere posibilitatea introducerii comunicării prin mijloace digitale, pentru a le permite deținuților să mențină contactul cu familiile lor și pentru a le îmbunătăți autonomia, dându-le posibilitatea să postuleze pentru locuri de muncă sau să își continue serviciul, să urmeze cursuri de formare sau să caute cazare în perspectiva eliberării.
17. Să treacă în revistă bunele practici în ceea ce privește utilizarea detenției la scară mică și să transmită aceste informații instituțiilor și agențiilor relevante din Uniunea Europeană și din alte state membre.
18. Să ia în considerare recomandările prevăzute în recomandarea Comisiei din 8 decembrie 2022 menționată anterior.
19. Să ia în considerare detenția la scară mică, inclusiv casele de detenție, ca modalitate de a face comunitățile mai favorabile incluziunii, contribuind în cele din urmă la un viitor mai echitabil și mai incluziv pentru deținuți.
20. Să ofere formare specializată pentru personalul și practicienii din centrele de detenție la scară mică cu privire la metodele de lucru, etica profesională și procedurile necesare pentru a asigura un nivel mai ridicat de securitate, de interacțiune cu deținuții și de pregătire pentru reabilitarea și reintegrarea socială.

21. După caz, să ofere deținuților din centrele de detenție la scară mică posibilitatea de a obține un loc de muncă remunerat de natură utilă sau sprijin pentru integrarea socială și profesională și programe educaționale accesibile.
22. Să ia în considerare îmbunătățirea capacităților și a resurselor serviciilor sociale și ale altor servicii și actori care intervin în domeniul detenției, inclusiv în centrele de detenție la scară mică, cu scopul de a contribui la reintegrarea socială și de a îmbunătăți condițiile de detenție.

Consiliul invită Comisia:

23. Să evalueze necesitatea de a studia și de a analiza utilizarea centrelor de detenție la scară mică în toate statele membre, astfel încât să se sprijine diseminarea bunelor practici identificate la nivel național și să se furnizeze o posibilă bază fundamentată prin dovezi pentru utilizarea detenției la scară mică ca model eficient de privare de libertate, care sporește șansele de reabilitare și reduce riscul de recidivă.
24. Prin organizarea de reuniuni la nivel de experți, să crească gradul de conștientizare și să intensifice schimbul de bune practici între factorii de decizie politică și practicienii din domeniul dreptului în ceea ce privește detenția la scară mică, diferențiată și integrată în comunitate și modul de depășire a provocărilor și a obstacolelor.
25. După caz și ținând seama de situația și de caracteristicile specifice ale statelor membre, să promoveze utilizarea detenției la scară mică, inclusiv a caselor de detenție, ca parte a agendei sale de protejare a drepturilor apărute de politicile europene în domeniile justiției, educației, sănătății și bunăstării, ocupării forței de muncă, afacerilor sociale și incluziunii, precum și în domeniul vieții de familie.

26. Să exploreze oportunitățile de finanțare din cadrul fondurilor UE existente și al eventualelor fonduri viitoare ale UE, fără a aduce atingere viitoarelor cadre financiare multianuale, pentru înființarea, dezvoltarea și extinderea în continuare a detenției la scară mică, inclusiv a caselor de detenție, pentru consolidarea capacităților la nivelul consiliilor municipale, pentru proiecte-pilot, precum și pentru protocoale de formare și metodologii pentru personal.
27. Să încurajeze statele membre să caute finanțare în cadrul fondurilor UE existente și al eventualelor fonduri viitoare ale UE.
28. Să exploreze oportunitățile de finanțare pentru organizațiile care ar putea contribui la extinderea detenției la scară mică, cum ar fi Forumul European pentru Justiție Restaurativă (EFRJ), Children of Prisoners Europe (COPE), academiile europene pentru formare destinată penitenciarelor (EPTA), EuroPris și Confederația Europeană de Probațiune (CEP).

Consiliul invită Comisia și statele membre:

29. Să colaboreze îndeaproape cu Consiliul Europei și cu alte organizații, instituții și agenții relevante pentru a reflecta asupra unei cooperări optime și a sensibilizării cu privire la posibilitatea de a extinde și de a utiliza detenția la scară mică, inclusiv casele de detenție, ca alternativă la detenția la scară mare.
